

Erdészek és kertészek az Óhegyen

Nem azért vagyunk a világon, hogy összeszedjük szépségeit, hanem, hogy új szépségeket helyezzünk el benne!

A természet szépségeinek felismerése és keresése az emberekben nem újonnan kialakult ösztön. Hiszen az erdőknek, a szabad természetnek, a zöld környezetnek mindig voltak hódolói, s a táj szépségeit visszatükrözik a halhatatlan festők, írók, költők remekművei is.

Napjainkban erősebb a szabad természet iránti igény, ennek érthető okai vannak. Az ország lakóinak fele városokban, vagy legalábbis városias környezetben él. Az üzemekben, gyárakban, irodákban, a városi forgatagban élő ember igyekszik szabad idejét kihasználni, hogy teleszívhassa magát friss levegővel, szemeit megpihentesse a természet szép tájain, idegeit megnyugtassa a csend.

A zöldfelületek jellegzetes, közismert megjelenési formái a parkok s hasonló zöldterületi létesítmények sorsa jó kezekben van, mert kertészek, erdészek régi hagyományokra és sok évi tapasztalatokra támaszkodva építik, gondozzák azokat. A kertművészet évszázados, talán inkább évezredes múltra tekint vissza, gazdag szakirodalom segíti művelőit.

Az erdészek és kertészek szakirányításával és a X. kerületi Tanács jól szervezett társadalmi munkával készült el a 20 hektár belterjes park az Óhegyen, melyből 130 000 m² a pázsit, 20 000 m² belső út és térfelület, 50 000 m² sorosan ültetett erdő. A telepítés során 164-féle növény került elültetésre, melyből 11 500 db fa, 2500 db fenyő és örökzöld, 35 000 db cserje.

A társadalmi munkások aktivitása olyan nagymértékű volt, hogy a kitűzött célt meghaladóan a Kőér u. északi oldalán meglevő két és fél hektár elhanyagolt *Eleagnus*-erdőt, mely közbiztonsági szempontból igen veszélyes volt, parkerdővé alakítottuk.

A társadalmi összefogásnak szép példája ez a park, bebizonyosodott az, hogy a társadalmi munka jó szervezésével és megfelelő szakmai irányítással szép eredmények felmutatására képes.

Tarjányi Ferenc

Hasznos és vonzó programot adtak a „fák napjának” a bajor erdészek. Rájöttek, hogy az eddigi iskolai kirándulások, szülőikkel való séták nem keltették fel kellően az ifjúság érdeklődését a természet iránt. A „fák napjára” ezért a gyermeki érdeklődést jobban kielégítő és terelő programot dolgoztak ki. Ebben egy előre kialakított 2,5 km hosszú sétaúton vetélkedők és ügyességi játékok pontjai váltják egymást. A vetélkedőben élő- és preparált vadállatok felismerése, fák magasságának és korának becslése, madárvédelem, a főbb fafajok felismerése (ágdarabjainak sorbaállított törzskivágásaira való helyezésével), rovarok meghatározása, az erdő funkcióinak méltatása szerepel. A játékok különböző módon feldarabolt törzsrészek újra összerakásából, patkó-céldobásból, különböző nagyságú karikákon át való tobozhajtásból, 10 × 15 m-nyi területen előkészített „labirintus” bejárásából, buktatós talicskázásból, rönkvégek gurításával nehezített stafétából álltak. A programot végül énekszámokkal kísért, tréfás díjkiosztás zárta. Az első ilyen rendezvényt a tanulók és nevelők nagy lelkesedéssel fogadták és élénk érdeklődést váltott ki a helybeli lakosság részéről is. Mindez azt mutatja, hogy új utakon eredményesen kísérrelhetjük meg az érdeklődés felkeltését az erdő iránt, szövetségeseket találni erőfeszítéseinkhez. (ALLG. FORSTZEITSCHRIFT, 1974. 28.)

A természetes állatvilág mint a kultúrtáj tényezője igen jelentős (K. Eiberle: Die freilebende Tierwelt als Faktor der Kulturlandschaft, LANDSCHAFTSSCHUTZ UND UMWELTPFLEGE Frauenfeld, 1974.). Közép-Európában, valamint Észak- és Dél-Európa egyes tájain oly mértékben szaporodott el a csülkösvad, olyan erős befolyással van a növénytakaróra, hogy kiterjedt erdőterületeken domináns, ökológiai tényezőként jelentkezik. A kőszáli kecske kivételével valamennyi itt honos kérődző, különösen télen az erdőre utalt. Itt rejtőzhet és itt találja az erdei fák és cserjék rügyeiben, hajtásaiban, fiatal kergében a gyakran egyetlen hozzáférhető táplálékát. A rágás, a hántás és fenés akkor jelentkezik igazán kárként, ha az a termőhelynek megfelelő fafajokat növekedésükben visszaszorítja, vagy a gyógyulni nem tudó sebhelyek egész állományok ellenállóképességét tartósan lerontják.

Hegyvidéken a természet háztartásának legfontosabb eleme az erdő. A faállományok megfelelő mértéke és kormegoszlása létfontosságú. A viszonylag rövid felújítási időszak alatt a vad igen nagy károkat okozhat, és az ellene való védekezés csak kivételes esetekben jöhet szóba. Így a csülkösvad állományszabályozását nélkülözhetetlen erdőművelési rendszabálynak kell tekintenünk, túlzott mértékű vadállományt mind emberi érdekből, mind állatvédelmi szempontból kerülni kell.

A lombos erdőkben a probléma másként jelentkezik. Mivel magas mezőgazdasági hozamok csak mesterséges környezetben érhetők el, a szabad terület nagy része állandó és sokoldalú technikai behatások alatt áll. Az ember testi-lelki komfortjához azonban a természeteshez közelálló tájrészletek is szükségesek. A fatermelés mellett ezt a szükségletet is az erdőnek kell kielégítenie. Ugyanakkor az erdő talán az egyetlen térség, amelyben még fajdús állatvilág alakulhat ki, amire a lakosság szaporodásával és jólétének emelkedésével párhuzamosan, egyre növekvő mértékben a természetvédelem irányul. Ennek pedig feltétele a fafajokban gazdag erdő. Elhibázott a tájélmény és vadászati kedvéért egyedül a csülkösvadnak kedvezni oly mértékben, hogy ennek hatására a biológiailag oly fontos elegyfajok — mint hársak, gyertyán, tölgyek, jegenyefenyő, juharok és egyebek — erdeinkből fokozatosan eltűnjenek. Az erdőre is áll az az alaptörvény, hogy annál gazdagabb az állatvilág, minél változatosabb életterének növényzete.

A vadállományszabályozásnak fontossági sorrendben hármas feladata van: az állománynak a helyi körülményekhez igazítása, az állomány összetételének szabályozása és az állománynak egyedi jelek szerinti gondozása. A sorrendet a következők indokolják.

A mesterséges vadkélrelhárító szereket a gazdasági erdőkben sohasem fogjuk teljesen nélkülözhetni. Túlzott alkalmazásuk azonban maguk idézik elő a károknak mindig újabb és újabb erdőrészekben való koncentrálódását. A kár elhárítása helyett azt csak máshová helyezzzük. A vadkárok gyakorisága és nagysága bizonyos mértékig befolyásolható mesterséges etetéssel. Ennek költsége azonban akkora, hogy csak igen szűk keretek között valósítható meg. Így minden okunk megvan ahhoz, hogy a természetes vadláplálkozási lehetőségeinket a túlhasználattól megvédjük. A fenntartható vadsűrűséget végül is a rendelkezésre állható eszközök és a környezetben rejlő lehetőségek határozzák meg.

Az állomány belső szerkezetétől függ az állományfejlődés és ennek szabályozása a lelövési terv egyik fontos célja. A lelövés, az állomány nagyság és annak belső szerkezete között szoros az összefüggés. Különösen a szaporulat túlzott kímélése okozhat hiányt érett vadban és a sutavad apasztásának visszafogása vezet nem kívánatos túlszaporodáshoz, a vad kedvezőtlen eloszlásához a területen.

Minden törekvésünknek legfőbb célja a tájak harmonikus kialakítása és fenntartása kell legyen. A vadgazdálkodásnak ezért a csülkösvadállományt sem veszélyeztetni, sem túlzottan elszaporítania nem szabad, mert a vadkárok mértéke szerint kell az erdőművelési céljainkat és eljárásainkat megválasztanunk, ezek pedig eleve meghatározák, milyen mértékben lehet a fatermesztést az erdő egyébirányú funkcióinak teljesítésével összhangba hozni. A csülkösvadállomány szabályozása rendkívül fontos tájbiológiai feladattá vált, s ennek megoldása érdekében az erdőművelési és vadgazdálkodási tervezést szoros összhangba kell hozni.

(Ref.: Jérôme R.)

A svájci erdő állapota és jövője (E. Ott: Zustand und Zukunft des Schweizer Waldes — Ein Beitrag aus Waldbaulicher Sicht — Schweizerischer Anstalt für das forstliche Versuchswesen, MITTEILUNGEN, 1973. 49. 4. 343—450. o.)

Az erdész ma ellentmondásos helyzetben van. Amíg az ipari társadalom egyre nagyobb infrastrukturális követelményeket támaszt az erdővel szemben és egyre több faanyagot követel, addig a legtöbb helyen nincs mód az erdő gondozásának megfelelő kifejlesztésére. Az erdő jövedelmezősége egyre jobban csökken és egyre több birtokos kénytelen a tartamos erdőgazdálkodásnak elemi tennivalóit is elhanyagolni. A szükséges munkák elmaradását a nagyközönség nem veszi észre, maga a tulajdonos is gyakran csak akkor, amikor az általa előidézett katasztrófa kitör. Az utóbbi időknek ilyen kalamitásai és intenzív felvilágosító munka most újra a gondos erdőgazdaságra tereli a figyelmet. Távlati célunk: egészséges, ellenállóképes erdők, amelyek a tőlük követelt szolgáltatásokat és anyagi termelést *tartamosan*, a lehető legnagyobb mértékben és gazdaságossággal teljesíteni képesek. A svájci erdő állapotának helyzetfelmérése alapján a következőket kell megállapítani.

Az általánosan elterjedt nézettel szemben Svájc gyengén erdősült. Sűrűn lakott közép-résének csupán negyede erdő, az Alpokban az erdőszültség mindössze 21%, csupán a Jurában 39%. Ezzel szemben Ausztria erdőszültsége 40% és egyes tartományai még nagyobb mértékben erdősültek. Még szembetűnőbb ez a lakosságra vetítve: 100 főre esik Európában átlag 32 ha, Ausztriában 47 ha, Svájcban 18 ha (és Magyarországon 15 ha) erdő. Az 1,3 millió ha-ból mindössze 1,0 millió a gazdasági erdő. Az erdőknek csak negyede áll sikon, vagy enyhe lejtőn (0—20%), míg kereken fele nagyon meredeken (40% felett). Ez behatárolja a ma használatos gépesítésnek a lehetőségét, de mivel az erdők zömében természetes felújítás az ajánlatos, tartvágás amúgy sem jöhet számba. Legfontosabb fafajok a jegenyefenyő, a luc és a bükk, mellettük még a vörösfenyő, kőris, hegyjuhar a jelentősebb, kisebb mértékben a tölgy, erdeifenyő és a cirbolya. Az erdők négyötödét lehet „normális” gazdasági erdőnek minősíteni, egyötöde átalakításra szorul. Mintegy 35 ezer ha a sarjerdő, ennek sűrűs átalakítása nemcsak helyi, de országos érdek. Átalakításra szorul több kishozamú lomberdő és termőhelyidegen lucos. A „normális” gazdasági erdők általános hiányossága a nevelővágások elmaradása, különösen a fiatalabb korban. Az általános kormegoszlás magán viseli a századelőn eluralkodott száraló-eszme nyomait. Előtérben volt akkor a gyérités, a készlet-növelés és visszaszorult a felújítás. Ennek megfelelően most túltengenek a fiatalabb középkorú állományok és hiány van fiatalosokban. Így a készlet-hullám tetőpontján állunk most, mégsem beszélhetünk túlzott fakészletről, csupán kiegyenlíthetlen kormegoszlásról. Így a következő években nem a látszólagos készletnövekedés leépítéséről kell szó legyen, hanem főként az elmaradt gyéritések behozásáról és a fiatalosok részarányának növeléséről ott, ahol az fatermésileg és erdőművelésileg igazoltnak látszik. Ebben az elgondolásban nemcsak a készlettartás és a növedékek tartamos biztosítása vezet bennünket, hanem főként az elmaradt értékek behozásának növelése, amibe a szociális funkciókat is beleértjük.

A távlati céljaink elérésének legfőbb követelménye az erdőművelésnek átfogó tervezése. Csak így érhetjük el, hogy erőfeszítéseink a leglényegesebb és leghalaszthatatlanabb feladatok teljesítésére összpontosíthatassuk, kihasználhassuk a jelenlegi kormegoszlásban rejlő előnyöket és megelőzzük a túlkorosodásban rejlő veszélyeket. Az évi kitermelést a következő 40 évre általában az elmúlt 20 év folyónövedékének mértékében lehet előírni, kereken 5,3 millió m³-ben. Ez 50%-kal magasabb a mostaninál. További teendő a gyengén erdősült és védelemre szoruló részekben új erdők telepítése, a sarj- és egyéb rottott erdők átalakítása. Előnyben kell részesíteni a természeteszerű eljárásokat, felújításban a száralóvágásos eljárást és különösen a hegyvidéken a száralásnak mostaninál nagyobb mértékű alkalmazását. Az intenzívebb munka csupán a fakitermelésben és erdőfelújításban legkevesebbet 10 000 munkást kíván a jelenleg valamennyi erdőgazdasági munkában alkalmazott 12 000-rel szemben. Erőteljesen fejleszteni kell a termőhelyterképezést, be kell hozni az erdőrendezési elmaradást. Elkerülhetően az erdőművelés gondos tervezése valamennyi köztulajdonú erdőre nézve, különösen a használható fiatalosok ápolását kell következetesen tervezni és végrehajtani. Fokozni kell a gyéritési tevékenységet, a száralás alkalmazását. Több figyelmet kell fordítani a szaporítóanyag előállítására. Amennyiben az erdőgazdaság saját forrásai nem elegendők, a szükséges munkák finanszírozását másutt kell megoldani.

(Ref.: Jérôme R.)